

📷 Gašper Blažič | 📺 Matic Štojs

Fanika Vodopivec

Ko bo narod spoznal resnico, bo sprava mogoča!

Leta 1938 rojena Frančiška (Fanka) Vodopivec je doma iz Blance v Posavju. Po končanem učiteljskem v Celju se je poročila z Ivanom Vodopivcem, sinom žrtve revolucionarnega nasilja, in se zaposlila kot učiteljica v osnovni šoli. Kasneje je tudi diplomirala. V devetdesetih letih se je včlanila v SDS in kasneje postala predsednica mestnega odbora SDS v Celju ter podpredsednica Sveta SDS, vodila pa je tudi Krščanski forum SDS v Celju. Po moževi smrti je izdala knjigo z naslovom »Moja, moja za vedno«, v kateri je razkrila svojo in možovo življenjsko zgodbo.

V rokah držim knjigo, ki je izšla nedavno – Moja, moja za vedno. Pričevanje o družini, življenjskem sopotniku, hkrati pa tudi o krvavi polpretekli zgodovini. Kaj vas je navdihnilo, da ste svoje pričevanje spravili v knjižno obliko?

Za to sta me navdihnili dva že pokojna človeka, ki sem ju srečala pri sv. Jožefu v Celju. Najprej gospod dr. Jože Felc in pa izseljenski duhovnik dr. Janez Zdešar. Oba sta mi poklonila svoje knjige, sama pa sem precej časa razmišljala o tem, da bi napisala nekaj, ker sem bolj čustven tip človeka in ljubiteljica knjig in tudi moj oče je bil naročen na zbirke Mohorjeve družbe. In sem ugotovila, da bi bilo to življenje, ki sem ga doživela z možem, vredno popisati. V zakonu sva skupaj preživela 56 let. Najprej sem računala, da bi opisala samo njegovo zgodbo, vendar mi je zgodovinar dr. Milko Mikola dejal, da sta najini zgodbi zelo povezani, zato naj orišem skupno družinsko zgodbo, predvsem s poudarkom na moževem trpljenju. Posledice njegovega trpljenja sem čutila tudi sama, tudi moževa prezgodnja smrt je imela korenine v tem trpljenju.

V svojih zapiskih glede odnosa do partizanstva ne ovinkarite, pač pa zaradi lastnih tragičnih izkušenj poveste, zakaj odklanjate rdečo zvezdo.

Mož je kot žrtev vsega tega bil izrazito nerazpoložen, ko je zagledal rdečo zvezdo. Zelo ga je motilo, ko je hodil v osnovno šolo in je tam visela zastava z rdečo zvezdo. Imel je težave tudi z učitelji, ki so mu ob vsaki priložnosti dali vedeti, da je

Zelo ga je motilo, ko je hodil v osnovno šolo in je tam visela zastava z rdečo zvezdo. Imel je težave tudi z učitelji, ki so mu ob vsaki priložnosti dali vedeti, da je »sin izdajalca«.

»sin izdajalca«. Samo zato, ker so ga partizani ubili. Po vseh podatkih, ki so mi jih dali zgodovinarji z lokalnega območja, on ni bil nikakršen izdajalec. Pač pa se je samo skrtil pred mobilizacijo, ker je imel mlado družino, žena je bila noseča. Partizani so namreč nasilno mobilizirali mnoge moške in fante, njihove domačije pa izropali. Mnogi so se zato skrivali ali pa so pobegnili iz partizanskih vrst. Knjigo sem pisala eno leto po moževi smrti, tako da sem lažje preživljala to obdobje.

Nekoč ste v Demokraciji objavili pričevanje o svojem prvem srečanju s partizani.

Kot otrok se spomnim prvega srečanja s partizani, ki so prihajali v vas, vdirali v hiše, moji mami so nastavili puško na prsi, kjer je pestovala mojega precej mlajšega brata. Hoteli so vedeti, kje je moj oče. Takrat je bil v službi na železniški postaji na Blanci. Jemali so nam živino, odpeljali tudi teličko. Ko pa so prišli Nemci z nalogo, da požgejo vas, je bil moj oče doma. Ker je znal nekaj nemščine, je vodjo prepričal, da ničesar ne dajemo prostovoljno, ampak nam to nasilno jemljejo. Čudno, verjeli so, vendar so rekli, da nekaj morajo požgati, da bodo partizani, ki so se skrivali v bližini, vedeli, da so bili Nemci tu. Tako so zažgali kozolec na koncu vasi, vendar so najprej stran odpeljali živino in vso krmo. Ko so Nemci šli, so naročili samo to, naj jih obvestimo, ko bodo prišli partizani. Vzeli pa niso ničesar.

Zanimivo, bolj civilizirano so se obnašali.

Res je, z njimi se je dalo pogovarjati.

So bile kasneje kakšne posledice komunistične strani?

K sreči ne. Vendar je bil oče kasneje mobiliziran k partizanom, deloval je na Planini pri Sevnici. Povedal pa je, da niso šli v nobeno bitko, samo h kmetom so hodili po živež.

Kako gledate na to v luči tega, kako dandanes grmijo borčevski funkcionarji, češ da ne bodo pustili blatenja NOB?

Ko berem te stvari in spremljam obnašanje predsednika zveze borcev, se sprašujem, ali je res tako pokvarjen. Srečala sem namreč veliko ljudi, ki so bili sprva navdušeni nad partizanstvom, kasneje pa ne več. Pa tudi tiste, ki so imeli zaradi pobojev precej težko življenje. Tudi morilec moževega očeta je bil med njimi, saj se mu je na koncu življenja zmešalo. Verjetno je to posledica tega, kar je počenjal kot mlad človek.

Vas je močno zaznamovalo že dejstvo, da svojega tasta niste poznali, umrl je, preden ste spoznali svojega moža. Natančneje: bil je umorjen kot žrtev revolucije. Ste zato v zadnjih letih po moževi smrti veliko časa namenili temu, da bi našli njegove posmrtnne ostanke?

V začetku mi mož ni razlagal podrobnosti, rekel je samo, da je oče umrl. Malo pred poroko pa me je peljal v gozd in povedal vse podrobnosti, kako so očeta odpeljali partizani in ga ubili. Takrat so že vedeli, kje je grob, saj mu je nekdo povedal, kje je pokopan. Vendar sem imela pri tem čuden občutek. Kaj pa, če groba tam v resnici ni? Tisto noč, ko so očeta odpeljali, je otrok izrazil željo: »Jaz bi pri ateku ajal,« zato sem možu po smrti skušala izpolniti željo in sem sprožila sondiranje groba. Ko sem dobila vsa dovoljenja in ko je strokovnjak sondiral grob, v njem ni bilo ničesar.

Kruta resnica: grob, kjer naj bi počival vaš tast, je bil prazen. Tudi križe, ki so bili postavljeni na tem mestu, je nekdo redno odstranjeval. Ob tem sem se spomnil besed dr. Tineta Hribarja, ki jih je nekoč izrekel za naš tednik: »Nič jim ni sveto, niti mrtvi ne.« Spomnim se tudi, kako so umorjenega dr. Lamberta Ehrliča na ljubljanskih Žalah na skrivaj izkopali in odpeljali na neznan kraj ...

Sosedje so mi povedali, da so okoli grobov v gozdu vozili tovornjaki, da edino mi še vzdržujemo tam svoj grob. Tam so vprašali, kam vozijo vreče, pa je rekel voznik da v Hudo jamo ali kakšno drugo luknjo. Bilo pa mi je zelo zelo hudo, skoraj enako kot takrat, ko mi je umrl mož. Tašta sem vzljubila, čeprav ga nisem poznala. Še danes molim za oba, za svojega moža in njegovega očeta.

Vse, kar ste lahko storili, je bilo to, da ste prgišče zemlje s praznega groba odnesli na →

možev grob ...

To mi je svetoval gospod Janez Črnej, zato sem s praznega groba vzela nekaj zemlje in jo dala blagosloviti v župnijo Sveti Duh v Celju. Ta zemlja se je nekaj časa le dotikala tastovega telesa, tako da sem prenesla to zemljo na celjsko pokopališče, kjer počiva moj mož.

Opisujete tudi, kako ste se nekoč srečali z enim od likvidatorjev ...

Veliko sem slišala o tem, kako so se likvidatorji delali velike heroje, vendar so bili v resnici veliki strahopetci. V Celju je bil znan neki Tomo, funkcionar v teharskem taborišču. Srečala sem ga pri zgradbi Mohorjeve družbe, ga prepoznala, dala roke v bok, ko je prišel do mene in me zagledal. Takoj je zbežal in zavil proč. S tem se je moje mnenje potrdilo.

Morilca pa ste našli? V knjigi je imenovan z imenom in priimkom.

Da, našla sem ga. Povedalo pa mi je več virov. Najprej starejši možakar, ki je poznal mojega moža s Teharij. Povedal mi je, da ljudje govorijo, kdo je morilec. Potem tisti, ki je našel tastovo truplo in ga pokopal. Govorilo se je, da je morilec iz Dramelj. Ko sem imela govor na Teharjah, pa je k meni in možu pristopil starejši možakar in mojega moža vprašal, ali ve, kdo mu je umoril očeta. Je rekel, da samo približno ve. Povedal pa je, da je bil morilec skoraj njihov sosed. Za isto osebo mi je povedala še neka ženska, ki je prišla za menoj na stranišče. Rekla je, da se spomni mojega moža kot otroka, da je bil zelo ubog, da je pogrešal očeta. Povedala je ime morilca, pa ni rekla, naj o tem ne govorim.

Imeli ste govor na spominski slovesnosti v teharskem parku, kot ste rekli.

To je bilo leta 2003, celoten govor je bil objavljen v reviji Zaveza, glasilu Nove slovenske zaveze. Prav ta govor mi je pomagal odkriti okoliščine tastovega umora. Veliko mi je pomagal zgodovinar Matej Ocvirk iz Bukovžlaka. Tako sem dobila informacije, da je bil tastov morilec navzoč tudi pri streljanju ujetnikov v Hudi jami. Na celjskem pokopališču pa sem večkrat šla na tetin grob, kjer sem v bližini opazila spomenik

Zaradi te včlanitve so mi v šoli rekli, da sem »janševka«. Organizirali smo maše za krščanski forum pa proslave za dan državnosti, materinski dan ...

s priimkom morilca, vendar je čez nekaj dni velik del imen izginil. Tudi Matej Ocvirk mi je rekel, da nikjer ni našel več spomenika morilcu mojega tasta.

Končali ste učiteljske. Glede na to, da je bil učitelj neke vrste vojak revolucije, najbrž ni bilo lahko biti v tem poklicu in hkrati ohraniti krščansko držo?

S tem sem imela velike težave. Nikoli nisem bila članica partije. Sem pa izvedela, da so, ko sem se odločala za učiteljske, preverjali starše kandidatov. Mene je morda rešilo to, da je bil moj oče tudi pri partizanih. V učiteljsku pa so nas silili k vpisu v zvezo komunistov. Člani so imeli malico zastonj, kasneje pa večje plače in pokojnine. Ker sama nisem vstopila, sem morala prvi dve leti učiti v hribovski vasici. Ker je kandidat za to mesto medtem vstopil v partijo, mu ni bilo

treba tja, pač pa je šel v Boštanj v službo, mene pa so namestili tja. V tej baraki je bilo dvosobno stanovanje, v katerega so namestili mladega učitelja, ki je dve leti pred mano končal učiteljske; domišljal si je, da bova postala par. Tudi to ni uspelo. Moj mož, tedaj še zaročenec, je tedaj redno prihajal k meni, skušali so ga prestrašiti, vendar sem jih sama razkrinkala. Kasneje sem dala odpoved in dobila službo v domačem kraju, kasneje pa v Celju. To mi je omogočila neka komunistka, ki je kandidirala za delovno mesto v eni od celjskih osnovnih šol, pa se je odpovedala temu in odstopila prostor meni. Na to je vplival mož sestre mojega moža, ki je bil tudi zadrt komunist.

Kako ste denimo ravnali pri pouku, ko ste morali predstavljati NOB?

Marsičesa takrat niti vedela nisem, kar vem sedaj. Nikdar pa nisem poudarjala, da so bili partizani heroji. Ko pa danes pogledam na to, se mi zdi, da sem vseeno govorila preveč neresnic glede tega. Nikoli pa nisem zapirala otrok po pouku, da ne bi mogli obiskovat verouka, za kar so mi še danes hvaležni. Eden od učencev pa se je pritožil v kuhinjo, ker so za dan strogega posta dali največ mesa za malico. Mislili so, da sem ga jaz k temu nagovorila, zato so me poklicali, stopila sem na njegovo stran. Ta učenec mi je še danes hvaležen.

Nekje opisujete tudi stike z učiteljico Ivanko Lazarini

iz znane plemiške družine v Smledniku.

Ivanka Lazarini je bila moja prva učiteljica, saj spadam v prvo povojno generacijo prvošolcev. Takrat vera še ni bila povsem potisnjena iz šol. Prvi dan pouka smo imeli najprej mašo pri sv. Kancijanu, nato smo šli v procesijo na Blanco v šolo. Že to je bil višek. Župnik je lahko redno prihajal učiti verouk v šolo še dve leti po vojni. Ivanka me je navdušila za učiteljski poklic, sama je imela takrat dva majhna otroka. Sin Franci, sedaj že pokojni (umrl je leta 1992 v delovni nesreči na fakulteti za kemijo, op. G. B.), je bil dve leti mlajši od mene, Kiti pa je bila takrat stara tri leta. Veliko sem prihajala k njim domov in jim kaj prinesla. Nedavno smo na Blanci odkrili kapelico, povabili pa so me, ker so vedeli, da sem bila učenka gospe Lazarinijeve. Tam sem imela govor. Veliko domačinov niti nisem poznala. Kapelica stoji na zemljišču kmetov, ki so bili povezani z Lazariniji.

Po upokojitvi ste se angažirali tudi na političnem področju. Najprej ste bili z mozem v SKD, nato pa ste vstopili v SDS. Vodili ste Krščanski forum SDS v Celju, bili pa ste tudi v celjskem mestnem svetu in predsednica celjskega odbora SDS.

Mož je zaradi svojih ran iz preteklosti imel potrebo, da bi se udeleževal v politiki. Najprej sva poskusila pri SKD, vendar nisva mogla prepričati krajevnega vodstva, da bi podprli Janeza Janšo, češ da je rušil Peterletovo vlado. Zato sva oba takoj izstopila iz SKD in se včlanila v SDS. Zaradi te včlanitve so mi v šoli rekli, da sem »janševka«. Organizirali smo maše za krščanski forum pa proslave za dan državnosti, materinski dan ... Bili smo eden aktivnejših odborov, zato me je predsednik SDS Janez Janša povabil v Ljubljano in mi predlagal, naj prevzamem vodenje celjske SDS. Zelo je bil vztrajen in mi obljubil vso pomoč. Dejal je, da mi bo mož pomagal. Nimam podatkov, ali se je tudi z njim pogovarjal. Še sedaj, ko zbiramo podpise za referendum za drugi tir, prihajajo ljudje, ki se me spomnijo kot predsednice.

Kako dandanes gledate na slovensko politično situacijo? Pravite, da zbirate podpise...

Sem kar presenečena, ker srečam

Številni so se pridružili naši pobudi za referendum o drugem tiru. Obiskala pa nas je tudi poslanka SMC in nam očitala, da delamo škodo. Spravila se je predvsem name, vendar sem ji rekla, naj se predsednik SMC najprej nauči matematiko.

toliko ljudi. Celo duhovnik Dušan Egidij Kubot se je pridružil naši pobudi za referendum o drugem tiru. Obiskala pa nas je tudi poslanka SMC in nam očitala, da delamo škodo. Spravila se je predvsem name, vendar sem ji rekla, naj se predsednik SMC najprej nauči matematiko. Pa mi je vrgla nazaj očitke, češ, ali sem kakšen strokovnjak za matematiko, pa sem odgovorila, da sem matematiko nekoč učila. Neki Slovenec iz Avstralije pa nam je očital, da nič ne delamo, samo rušimo vlado. Rekla sem mu, da sem 40 let delala, sedaj sem v pokoju in ne sodim med lenuhe. In sem rekla nazaj, da ni res, da smo Slovenci lenuhi. Pa je rekel, da je v Delu bral o tem, pa sem odgovorila, da če bere samo Delo, se nimamo kaj pogovarjati. Zgodilo se je tudi, da je nekdo nalašč postavil kolo, da ljudje ne bi mogli mimo, pa sem kolo prestavila. In je prišel nazaj in rekel, da bi najraje vse na tla vrgel in pohodil. In ko sem mu rekla, da sem močna, ker sem nekdanja prenašala 50-kilogramske vreče, se je umaknil. Ko vem, da imam prav, sem namreč zelo vztrajna.

Kaj pa pokop umorjenih na prikritih moriščih?

Mislila sem, da mi bo zakon o dostojnem pokopu kaj pomagal, ko smo iskali posmrtno ostanke mojega tasta. Žal pa mi ni nič koristil.

Verjamete, da je sprava še mogoča?

Dokler bodo ljudje, ki zagovarjajo komunizem, tako fanatični ... Tako kot moj svak, ko je pred mnogimi leti na obisku hotel napadati Janšo, pa sem mu rekla, da v moji hiši ne bo tako govoril. In ga ni bilo več na obisk. Jaz sem za spravo, lahko jim odpustimo, ampak gre za resnico. To sem poudarila tudi v knjigi in v govoru na Teharjah. Ko bo narod spoznal resnico, bo sprava mogoča.

Ob koncu morda še to: brez dlake na jeziku v svoji knjigi pišete o rdeči zvezdi. Slednjo bodo konec tega meseca še posebej slavili na koncertu Svetlane Makarovič ... Vaš komentar?

Pred časom sem dobila nekakšno pismo s Titovo podobo na naslovni strani. Bila je reklama za novo knjigo o Titu avtorja Slavka Goldsteina. In zelo navdušujoče pisanje o Titu. Povrh vsega je bila napovedana njena predstavitve v eni od osnovnih šol. Sama sem pač alergična na to. Pa nisem nasploh proti rdeči barvi. Sama zvezda pa ni izvirno rdeče barve, pač pa je to krvava zvezda. ✕